

САЙКО Л. Ю.,
здобувач, старший викладач
юридичного факультету
(Сумський державний університет)

ДАХНО В. М.,
студент юридичного факультету
(Сумський державний університет)

УДК 342.951

РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Стаття присвячена удосконаленню організаційно-правових засад функціонування державної виконавчої служби для досягнення високої ефективності у практичній діяльності з примусового виконання рішень.

Ключові слова: Державна виконавча служба, примусове виконання рішень, голова Державної виконавчої служби, центральний орган виконавчої влади.

Статья посвящена совершенствованию организационно-правовых основ функционирования государственной исполнительной службы для достижения высокой эффективности в практической деятельности по принудительному исполнению решений.

Ключевые слова: Государственная исполнительная служба, принудительное исполнение решений, председатель Государственной исполнительной службы, центральный орган исполнительной власти.

The article is devoted to improvement organizational and legal bases of functioning of the state executive service for achievement high efficiency in practice of compulsory execution of decisions.

Key words: the State Executive Service, compulsory execution of decisions, The Head of the State Executive Service, the central body of executive power.

Вступ. Розвиток української правової державності відбувається в умовах реформування органів державної влади та місцевого самоврядування, судової системи тощо. Ефективна діяльність державної влади в Україні неможлива без удосконалення діяльності її органів, пошуку нових форм та методів управління у різних сферах суспільного життя. Чергове реформування переживає нині і державна виконавча служба України, завданням якої є своєчасне, повне і неупереджене примусове виконання рішень, передбачених законом. Саме при виконанні цього завдання набувають реального відновлення захищені судом чи іншим юрисдикційним органом порушені права фізичних та юридичних осіб.

Питання діяльності державної виконавчої служби на різних наукових рівнях досліджували В. Авер'янов, А. Авторгов, Ю. Битяк, І. Бородін, Ф. Бортняк, А. Васильєв, Б. Гук, Р. Ігонін, О. Клименко, Л. Крупнова, Р. Миронюк, А. Перепелиця, С. Фурса, М. Штефан, С. Щербак та ряд інших науковців. Цими вченими визначені теоретичні основи адміністративно-правового регулювання організації та діяльності державної виконавчої служби, функціонування механізму захисту прав громадян та юридичних осіб щодо своєчасного виконання судових рішень; висвітлені проблеми примусового виконання рішень у взаємовідносинах між кредитором-стягувачем і боржником; запропоновано шляхи удосконалення адміністративного процесу у сфері виконавчого провадження на засадах верховенства права, справедливості та гуманізму.

Постановка завдання. Отже, метою даної статті є пошук нових форм та методів управління системою виконання судових та інших рішень, удосконалення організаційно-правових засад функціонування державної виконавчої служби для досягнення високої ефективності у практичній діяльності з примусового виконання рішень.

Результати дослідження. Причинам низької ефективності діяльності державної виконавчої служби, проблемам її функціонування держава приділяє постійну увагу, оскільки цим порушується конституційний принцип «Судові рішення ... є обов'язковими до виконання на всій території України» [1, ст. 124]. А невиконання будь-якого рішення підриває авторитет органів законодавчої, виконавчої та судової влади, що ускладнює виконання ними повноважень, передбачених Конституцією та законами України. З іншого боку наявні проблеми в організації діяльності державної виконавчої служби та практичній реалізації нею виконавчих документів дають новий імпульс для наукових досліджень цих проблем, розробці новітніх пропозицій щодо удосконалення системи примусового виконання рішень. Нинішній етап реформування зазначеної служби загострюють дискусії з приводу низки нормативно-правових положень організаційних засад побудови системи органів виконання рішень в Україні.

Важливим етапом останнього реформування системи примусового виконання рішень стало створення Державної виконавчої служби України (далі – ДВС), яка є центральним органом виконавчої влади, діяльність якої спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра юстиції України, входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері організації примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб) відповідно до законів [2]. Сам факт створення ДВС як центрального органу виконавчої влади є тільки кроком на шляху до значних змін в організації примусового виконання судових та інших рішень. Необхідність таких змін давно назріла, що пояснюється низькою ефективністю діяльності державної виконавчої служби, якою нині у встановлені строки фактично виконується тільки кожен п'ятий виконавчий документ [3]. Так, за даними Головного управління юстиції Сумської області, протягом 2012 року на виконання до органів ДВС Сумської області надійшло 116 тис. виконавчих документів. З урахуванням залишку минулого року всього підлягало примусовому виконанню 182 тис. на суму 2,3 млрд. грн. Навантаження на кожного державного виконавця в середньому по області в місяць згідно штатного розпису становить 75 виконавчих документів, але фактично – 82. Протягом 2012 року було завершено 129 тис., що становить 70,6% від загальної кількості документів на суму понад 1,4 млрд. грн. (61,3% суми, що підлягала стягненню). Але при цьому фактично виконано лише 53 тис., тобто 29,2% від загальної кількості [4]. Переслідуючи мету створення ефективного державного механізму, здатного ефективно захищати права та інтереси фізичних і юридичних осіб, на підзаконному рівні зроблено важливий крок у напрямку реформування державної виконавчої служби, але нині необхідно ці кроки продовжити і наповнити конкретним змістом чинні нормативно-правові акти, що регулюють виконавчі правовідносини.

Вищезазначена позиція вказує на необхідність подальшого удосконалення діяльності державної виконавчої служби України, яка полягає у розробці адекватних та ефективних способів вирішення існуючих проблем виконавчого провадження, відображених у проектах законів, що розробляються Міністерством юстиції України; створенні умов якісного відбору на посади державних виконавців; упорядкуванні їх повноважень; удосконаленні механізмів контролю та нагляду за діяльністю державних виконавців; забезпеченні доступу державних виконавців до інформації про майновий стан боржників; скасуванні правових можливостей боржників щодо уникнення виконання судових рішень; розмежуванні виконання даних рішень у порядку виконавчого провадження та провадження у справах про банкрутство (конкурсного процесу); поліпшенні процедури проведення аукціону (прилюдних торгів); удосконалення стану ведення Єдиного державного реєстру виконавчих проваджень та удосконалення роботи з ним.

Необхідно також погодитися з позицією колишнього Голови ДВС України Г. Стадніком, що наступними кроками у реформуванні органів виконавчої служби повинно бути вдосконалення системи зсередини, серед яких зміни в структурі Державної виконавчої служби, внутрішніх документів, зміни до певних нормативних актів, зміни на місцях [5, с. 5]. Безумовно, такі зміни необхідні, і розпочати слід із формування структури центрального органу та підсилення правового статусу його керівника, а також реорганізації територіальних державної виконавчої служби.

В структурі апарату Державної виконавчої служби України, безперечно, повинні бути всі необхідні підрозділи органу державного управління, що мають забезпечити організаційно-правові та контрольні функції в системі органів примусового виконання рішень. Наприклад, з урахуванням досвіду Федеральної служби судових приставів, можна утворити управління організації роботи по розшуку боржників, їх майна та розшуку дітей та управління організації дізнання. Для встановлення дієвого контролю за роботою всіх органів примусового виконання на місцях, Голова Державної виконавчої служби України, на перший погляд, наділений всіма необхідними правами, визначеними Положенням про Державну виконавчу службу від 6 квітня 2011 року.

Згідно вище зазначеного Положення Голова Державної виконавчої служби України вносить на розгляд Міністра юстиції України пропозиції щодо формування державної політики у сфері примусового виконання рішень та розроблені проекти законів, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, проекти нормативно-правових актів Міністерства юстиції України з питань примусового виконання; здійснює керівництво Державної виконавчої служби України, структурними підрозділами територіальних органів Міністерства юстиції України, щодо забезпечення примусового виконання рішень та методичне забезпечення їх діяльності, здійснює інші повноваження передбачені чинним законодавством [2].

Але, як зазначає Б. М. Гук, Голова Державної виконавчої служби України повинен мати і процесуальні права щодо виконавчих дій державних виконавців всіх рівнів, яким вони наділені законодавством про виконавче провадження. Для цього на законодавчому рівні йому одночасно слід надати статусу Головного державного виконавця України з відповідними процесуальними правами. У такому подвійному статусі поєднуються організаційні та процесуальні повноваження Голови ДВС, що в цілому повинно сприяти підвищенню дотримання принципу законності в діяльності державних виконавців [6].

Нагальною потребою є і перегляд системи місцевих органів державної виконавчої служби та доцільності їх подвійного підпорядкування. На думку Б. М. Гука, варто повернутися до існуючої у 2005-2007 ро-

ках чіткої схеми ієрархічної підпорядкованості органів державної виконавчої служби виключно Державній виконавчій службі України. Це виключить можливість зайвого, по суті своєї позбавленого будь – якої ефективності, контролю з боку керівників територіальних органів юстиції. З іншого боку, при такій централізації системи органів державної виконавчої служби підвищиться не тільки статус територіальних органів Державної виконавчої служби, але і їх керівників, яким теж належить наділити відповідними процесуальними правами [6].

Як вважає О. С. Клименко, для належного реформування державної виконавчої служби доцільно провести кодифікацію норм, які стосуються виконавчого провадження в єдиний Кодекс виконавчого провадження, в якому доцільно визначитися зі статусом державних виконавців, системою та структурою виконавчих служб; завданнями, принципами, формами та функціями їх діяльності; взаємовідносинами з органами державної влади та правоохоронними органами України і зарубіжжя, корпоративними і приватними організаціями; способами та засобами урядового, міністерського та громадського контролю, а також прокурорського нагляду; застосуванням технічних засобів; залученням експертів та інших спеціалістів до проведення виконавчих дій; порядком та обсягами матеріально-технічного, фінансового і кадрового забезпечення; окресленням правового і соціального захисту. Одним із важливих аспектів зазначеного кодексу має бути визначення статусу інших учасників виконавчого провадження. Загальновідомо, що кодифікація є ефективним засобом упорядкування діяльності будь-якої владної структури. Тому аналогічне упорядкування повинно бути розповсюджене і на державну виконавчу службу України [7].

Висновки. Безперечно, порушені питання потребують детального аналізу та наукового обґрунтування з урахуванням вітчизняної та зарубіжної практики організаційних засад примусового виконання рішень. Але в основі визначених напрямків реформування державної виконавчої служби повинен бути комплексний підхід з тим, щоб система органів примусового виконання рішень стала ефективним засобом реального відновлення порушених прав та інтересів фізичних і юридичних осіб.

Для здійснення належного захисту прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, а також забезпечення ефективної діяльності органів державної виконавчої служби України, в першу чергу, необхідна продумана, чітко визначена нормативно-правова база, створена на науково-прикладних засадах з урахуванням світових стандартів та досвіду здійснення виконавчого провадження.

Список використаних джерел:

1. Конституція України / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про затвердження Положення про Державну виконавчу службу України : Указ Президента України станом на 6 квітня 2011 року № 385/2011 / Президент України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua>.
3. Підсумки діяльності Головного, територіальних управлінь юстиції області, органів й установ юстиції у 2010 році / Головне управління юстиції Житомирської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : / http://www.ztbljust.gov.ua/.../Pidsumki_roboti/.
4. Показники роботи органів державної виконавчої служби за 2012 рік Головного управління юстиції Сумської області / Головне управління юстиції в Сумській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://just.sumy.ua/content-108481.html>.
5. Стаднік Г. В. ДВС: новий статус та законодавчі новації / Г. В. Стаднік // Бюлетень Міністерства юстиції України, 2011. – № 3. – С. 5-9.
6. Гук Б. М. Реформування системи органів Державної виконавчої служби України: сучасний стан та перспективи / Б. М. Гук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=63498>.
7. Клименко О. С. До питання реформування державної виконавчої служби України та ефективності примусового виконання рішень майнового характеру: адміністративно-правовий аспект / О. С. Клименко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravoznavec.com.ua>.

